

KICHIK BIZNESNING JAMIYATDAGI O'RNI

Xayrulloev Bekmurod Shavkatjon o'g'li

Toshkent Davlat Agrar Universiteti Iqtisodiyot yo'nalishi
1-bosqich talabasi

Faxriddinov Abdulhakim Ziyaiddinovich

Ilmiy rahbar:

Toshkent Davlat Agrar Universiteti "Agroiqtisodiyot"
kafedrası assistenti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19661129>

Annotatsiya: Ushbu maqolada kichik biznesning jamiyatdagi o'rni, uning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga qo'shayotgan hissasi, bandlikni ta'minlash, aholi daromadlarini oshirish hamda barqaror iqtisodiyot shakllanishidagi ahamiyati haqida so'z boradi. Shuningdek, O'zbekiston sharoitida kichik biznesni rivojlantirish istiqbollari tahlil qilingan. O'zbekiston Davlat byudjetiga tushum keltirishi va Hududlar rivojiga hissa qo'shishi haqida so'z boradi.

Abstract: This article discusses the role of small business in society, its contribution to economic and social development, its importance in ensuring employment, increasing incomes of the population, and the formation of a stable economy. It also analyzes the prospects for the development of small business in Uzbekistan. It discusses its contribution to the state budget of Uzbekistan and the development of regions.

Аннотация: В данной статье рассматривается роль малого бизнеса в обществе, его вклад в экономическое и социальное развитие, его важность в обеспечении занятости, повышении доходов населения и формировании стабильной экономики. Также анализируются перспективы развития малого бизнеса в Узбекистане. Обсуждается его вклад в государственный бюджет Узбекистана и развитие регионов.

Kalit so'zlar: Kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, bozor iqtisodiyoti, iqtisodiy o'sish, ijtimoiy barqarorlik, raqobat muhiti, yalpi ichki mahsulot, aholi bandligi, daromad manbalari, ichki bozor rivojlanishi, iqtisodiy diversifikatsiya, innovatsiyalar, tadbirkorlik faoliyati, hududiy rivojlanish, infratuzilma, iqtisodiy barqarorlik, davlat siyosati, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, soliq imtiyozlari, iqtisodiy raqobatbardoshlik.

Keywords: Small business, private entrepreneurship, market economy, economic growth, social stability, competitive environment, gross domestic product, employment, sources of income, development of the domestic market, economic diversification, innovation, entrepreneurial activity, regional development, infrastructure, economic stability, state policy, financial support, tax incentives, economic competitiveness.

Ключевые слова: малый бизнес, частное предпринимательство, рыночная экономика, экономический рост, социальная стабильность, конкурентная среда, валовой внутренний продукт, занятость, источники дохода, развитие внутреннего рынка, экономическая диверсификация, инновации, предпринимательство, региональное развитие, инфраструктура, экономическая стабильность, государственная политика, финансовая поддержка, налоговые льготы, экономическая конкурентоспособность.

Bugungi kunda bozor iqtisodiyoti sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik har qanday davlat iqtisodiyotining ajralmas qismi hisoblanib kelmoqda. Shuningdek O'zbekiston Respublikasida ham Iqtisodiyotni o'sishiga sababchi bo'lgan sohalaridan biri bu kichik biznes va xususiy tadbirkorlik bo'lib hisoblanmoqda.. Kichik biznes nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi, balki jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashda ham muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasida ham mustaqillika erishgandan so'ng kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish Davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlariga aylangan .

Kichik biznes-bu kam sonli xodimlarga ega bo'lgan, ishlab chiqarish hajmi va aylanma mablag'lari nisbatan kamroq bo'lgan xo'jalik yurituvchi subyektlardir. Kichik biznes Iqtisodiyotga moslashuvchanligi bo'lgan, bozor talabiga javob beraolishi bilan ajralib turadi. Kichik biznes subyektlari ko'pincha mahalliy bozor ehtiyojlarini qondirishga yo'naltirilag bo'ladi. Ular bozor talablariga tez moslasha oladigan, yangi g'oyalarni tez joriy etishi va raqobat muhitini shakllantirishi bilan ajralib turadi. U asosan yakka tartibdagi tadbirkorlar, oilaviy korxonalar va kichik firmalar tomonidan amalga oshiriladi. Kichik biznesning asosiy mohiyati bozor ehtiyojlarini tez va samarali qondirish, aholini ish bilan ta'minlash hamda daromad olishga qaratilganligida namoyon bo'ladi.

Kichik biznes iqtisodiy o'sishning muhim drayveri hisoblanadi. U yalpi ichki mahsulotda muhim ulushni egallaydi, raqobat muhitini shakllantiradi va ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi. Kichik biznes orqali bozor iqtisodiyotida sog'lom raqobat vujudga keladi. Kichik biznes iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo'lib, mamlakatning barqaror va izchil rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Kichik biznes korxonalar ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarida faol ishtirok etib, bozorni turli mahsulotlar va xizmatlar bilan taminlaydi. Bu esa ichki bozorning rivojlanishiga va aholining ehtiyojlarini to'liqroq qondirishga xizmat

qiladi. Kichik biznes Davlat byudjetini oshirishga ham muxim rol o'ynaydi. Kichik bizneslar aholini bandligini taminlashda ham muxim iqtisodiy ahamiyatga ega. Kichik biznes odamlarga ish orinlari yaratish orqali ishsizlik darajasini pasaytiradi, aholining daromadlarini oshiradi va ichki iste'mol bozorini kengaytiradi. Ayniqsa, yoshlar, ayollar va kam ta'minlangan aholi uchun daromad manbai yaratadi. Bu esa jamiyatda ijtimoiy tenglikni ta'minlashga xizmat qiladi. Aholi daromadlarining ko'payishi esa o'z navbatida Davlat iqtisodiy darajasini oshishiga, savdo va xizmat ko'rsatish sohalarining rivojlanishiga olib keladi. Shu tariqa kichik biznes korxonalari iqtisodiyot jarayonni jadalashtiruvchi muhim omil sifatida mamoyon boladi. Korxonalar tomonidan to'lanadigan soliqlar va majburiy to'lanadigan to'ovlar Davlat molyaviy resurslarini oshirishga xizmat qiladi. Bu mablag'lar ijtimoiy sohalarni rivojlantirish, infratuzilmani yaxshilash va aholining farovonligini oshirishga yo'naltiriladi. Kichik biznesning rivojlanishi iqtisodiyotning diversifikatsiyasini ta'minlab, alohida sohalarga qaramlikni kamaytiradi va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi.

Kichik biznes nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy rivojlanishning ham muhim omili hisoblanadi. Kichik biznes jamiyatda o'rta xol yashaydigan insonlarni rivojlanishini asosiy manbayi hisoblanadi Barqaror daromadga ega bo'lgan tadbirkorlar ijtimoiy faollikni oshiradi va demokratik jamiyat rivojiga hissa qo'shadi. Kichik biznes hududiy ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Qishloq va chekka hududlarda kichik biznesning rivojlanishi infratuzilmani yaxshilashga, ichki migratsiyani kamaytirishga va mahalliy iqtisodiy faollikni oshirishga yordam beradi. Natijada, aholining o'z hududida yashash va ishlash istagi ortadi, bu esa jamiyatdagi ijtimoiy muhitni barqarorlashtiradi. Shuningdek, kichik biznes orqali odamlar orasida tashabbus va ijodiy faoliyat rivojlanadi Tadbirkorlar yangi g'oyalar va mahsulotlarni ishlab chiqarishga intilishadi, shu bilan birga jamiyatda o'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan motivatsiya oshadi. Bu ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytiradi va mahalliy hamjamiyatlar faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyevning 2023-yil 14-sentyabirda imzolangan "Kichik biznesning rivojlanishini moliyaviy va institutsional qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari" nomli farmoni tasdiqlangan. Bu farmon orqali 2023–2026 yillar uchun "Kichik biznesni uzluksiz qo'llab-quvvatlash" dasturi joriy etilgan va kichik biznesni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari belgilangan.

Umuman olganda, kichik biznes ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashning ko'p qirrali vositasi hisoblanadi. U ish o'rinlari yaratadi, daromad manbalarini oshiradi, hududlarni rivojlantiradi va aholining ijtimoiy faolligini rag'batlantiradi.

Shu tariqa, kichik biznes jamiyatning barqaror, sog'lom va taraqqiy etgan rivojlanishiga bevosita hissa qo'shadi.

Kichik biznes iqtisodiyotning eng moslashuvchan va tezkor qismlaridan biri bo'lib, bozordagi raqobat muhitini shakllantirish va mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Raqobatning kuchayishi narxlarining barqarorligini ta'minlaydi, mahsulot va xizmatlar sifatini oshiradi hamda iste'molchilar uchun tanlov imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu sababli kichik biznes faqat iqtisodiy daromad manbai emas, balki bozorning sog'lom rivojlanishini ta'minlovchi asosiy omillardan biridir. Kichik biznes korxonalari va tadbirkorlar kichik miqyosda faoliyat yuritishiga qaramay, ular bozorda katta korxonalarga raqobat uchun imkoniyat yaratadi. Shu tariqa, yirik kompaniyalar ham mahsulot sifatini oshirish va narxni bir xil darajada saqlashga intiladi.

Kichik biznesning raqobatga qo'shadigan hissasi innovatsiyalar orqali ham namoyon bo'ladi. Ular yangi mahsulot va xizmatlarni tez joriy etadi, mijoz talablariga moslashadi va bozor talablarini kuzatib boradi. Bu yirik ishlab chiqaruvchilarni ham o'z faoliyatlarini yaxshilashga, yangi texnologiyalarni joriy etishga va xizmatlarni kengaytirishga undaydi. Shu tariqa, kichik biznes nafaqat narx va sifat bo'yicha, balki innovatsion jihatdan ham raqobatni kuchaytiradi. Xulosa qilib aytganda, kichik biznes jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim o'rin egallaydi. U nafaqat iqtisodiyotning barqaror o'sishiga xizmat qiladi, balki aholi bandligini ta'minlash, daromad manbalarini ko'paytirish va jamiyat farovonligini oshirishda ham katta ahamiyatga ega. Kichik biznes orqali ko'plab yangi ish o'rinlari yaratiladi, bu esa ishsizlik darajasining kamayishiga va aholining turmush darajasining yaxshilanishiga olib keladi. Ayniqsa, yoshlar va ayollar uchun tadbirkorlik faoliyatini boshlash imkoniyatlarining kengayishi jamiyatda iqtisodiy faollikni oshiradi.

Shuningdek, kichik biznes bozor iqtisodiyoti sharoitida sog'lom raqobat muhitini shakllantiradi. Turli tadbirkorlik subyektlarining faoliyati natijasida mahsulot va xizmatlar sifati oshadi, narxlar barqarorlashadi hamda iste'molchilar uchun tanlov imkoniyatlari kengayadi. Bu jarayon iqtisodiyotning samarali ishlashiga, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Kichik biznes hududiy rivojlanishda ham muhim rol o'ynaydi. Qishloq va chekka hududlarda kichik biznesni rivojlantirish orqali mahalliy iqtisodiy faollik oshadi, yangi ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish tarmoqlari paydo bo'ladi. Bu esa hududlar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutni kamaytiradi va aholining o'z yashash

joyida barqaror daromad topishiga imkon yaratadi. Natijada ichki migratsiya kamayadi va jamiyatda ijtimoiy barqarorlik mustahkamlanadi.

Bundan tashqari, kichik biznes innovatsiyalarni joriy etish va yangi g'oyalarni amalga oshirish uchun qulay muhit yaratadi. Kichik korxonalar bozor talablariga tez moslashishi va yangi mahsulotlar hamda xizmatlarni joriy etishi bilan iqtisodiyotning yangilanishiga hissa qo'shadi. Bu esa mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshiradi va uning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Shu sababli kichik biznesni rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda. Soliq imtiyozlari, imtiyozli kreditlar, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash dasturlari va boshqa chora-tadbirlar kichik biznes faoliyatining yanada kengayishiga yordam beradi. Umuman olganda, kichik biznes jamiyatda iqtisodiy o'sish, ijtimoiy barqarorlik va farovonlikni ta'minlashning muhim omili hisoblanadi. Shu bois, uning rivojlanishi mamlakat taraqqiyoti va jamiyatning barqaror kelajagini ta'minlashda alohida ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to'g'risida. – Toshkent, 2012.
3. Kichik biznesni uzluksiz qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida. – Toshkent, 2023.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi. O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha davlat siyosati materiallari. – Toshkent, 2023.
5. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik ko'rsatkichlari bo'yicha statistik ma'lumotlar. – Toshkent, 2024.
6. Mikroiqtisodiyot / Iqtisodiyot fanlari bo'yicha darslik. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2020.
7. Makroiqtisodiyot / Oliy ta'lim muassasalari uchun darslik. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2021.
8. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha tahliliy materiallar. – Toshkent, 2023.
9. O'zbekiston Respublikasi Savdo-sanoat palatasi. Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar va ma'lumotlar. – Toshkent, 2022.
10. World Bank. Small Business Development and Economic Growth Reports. – Washington, 2022.

